

Kipras: sena nauja bendruomenė

Dalia STAPONKUTĖ

Įdomu, ką apie bendruomenę gali papasakoti atskiras žmogus ar jos narys, juk neretai jis pats jaučiasi kaip ištisa bendruomenė? Jame susikerta keli gyvenimai, identitetai, milijonai išgyvenimų, jis alsuoja keliais kvėpavimais, miršta, vėl prisikelia kaip bendruomenės kūnas. Štai prieš trisdešimt metų lietuvių, gyvenančių Kipre, nebuvo. Nors per amžius kosmopolitiška, Kipro sala ilgą laiką nebuvo atrasta ne tik lietuvių, bet ir daugybės kitų vidurio Europos kraštų.

Vis dėlto atvykėliai iš užsienio saloje burdavosi į nedideles tarptautines bendruomenes, kurių narius jungdavo dažniausiai ne tautybė, o interesų bendrumas... Švedai ir prancūzai, rusai ir amerikiečiai, sugužėję į kokį nors jaukų pajūrio kampelį, drauge švėsdavo šventes, pagerbdavo vienas kito vestuves ir krikštynas, kartu vaikščiodavo į valstybinius graikų arba anglų kalbos kursus užsieniečiams. Šitaip naujieji salos gyventojai įteisindavo savo kitoniškumą ir skirtumą nuo vietinių, nors ir labai svetingų kipriečių, besijaučiančių „tikraisiais“, o ne „nostalgiškaisiais“ šalies šeimininkais. Bendruomenė atsiranda tik tada, kai ji jaučia šalia esant kitą bendruomenę ir tarp jų išryškėja kontrastai, sukuriantys pagrindą burtis į atskirą darinį. Logiškai mąstant, bendruomenės ne tiek padeda jaugti į visuomenę, kiek nuo jos atsiskirti, netgi „išsivaduoti“, nuolatos keičiant tos visuomenės normas. Visuomenė, sudaryta iš įvairiaspalvių bendruomenių, irgi tampa laisvesnė, labiau „bešaknė“, laki, orinė, lanksti, be sienų. Šitaip pasaulis tampa erdvesnis. Kita vertus, bendruomenės palaiko visuomenės stabilumą, nes žmonės į jas buriasi savanoriškai ir tam, kad jaustųsi gerai, o visuomenė, toleruojanti bendruomenių įvairovę ir jų laisvę, neužsiimanti jų kontrole ir „nekoordinuojanti“ jų veiklos, yra laimingesnių žmonių visuomenė.

Tokia šiandien yra Kipro visuomenė, kurioje tarpsta per penkiasdešimt įvairiausių

tautybių bendruomenių, tarp jų – ir Kipro lietuviai. Kuo jie ypatingi? Tik tuo, kad ši bendruomenė, kaip ir kitos pasklidusios po pasaulį lietuvių bendruomenės, turi savo charakterį, nors ji nėra „oficialiai registruota“. Kol kas, matyt, nebūta tokio poreikio. Šis poreikis atsiranda per daugel metų, kai tautiečių šalyje tiek padaugėja, kad nebeįmanoma visų pažinti asmeniškai ir prireikia vieno centro, kur kaip bibliotekoje galima susirasti širdžiai mielą knygą ir atsigauti nuo vienatvės, kuri kartais apima staiga, tarsi atsibudus po nakties sapno. Vienatvės jausmas aplanko panašiu dažnumu kaip ir noras jungtis į bendruomenę ir šie jausmai vienas su kitu rungtis dėl „širdies ir rankos“. Su bendruomene kaip ir su vienatve – nelengvas santykis. Žmogaus viduje jos grumdosi ir viena kitą palaiko.

Lietuvių bendruomenė Kipre, kaip ir dauguma šiuolaikinių lietuvių bendruomenių svetur, daugiausia yra „moteriška“ ir gana „jauna“. Bendruomenė-nuotaka, į kurią žvelgiant peršasi mintis, kad globalizacija – negailestinga atskirų regionų išteklių „sausintoja“, nes didžiausias išteklius visados yra žmonės, ypač gražūs žmonės. Kaip medkirtys labai gerai žino, kodėl jis kertą medį, taip ir žmogus labai gerai žino, kodėl jis kerta šaknis ir išvažiuoja pas tą, kuris irgi puikiai žino, kodėl jis, atsiveždamas namo užsienietį, kerta per nusistovėjusią savo krašto tvarką.

Lietuviai Kipre garsėja kaip gerai prie aplinkos prisitaikantys, plataus profilio specialistai, ir jie ištis, regis, džiaugiasi ramiu asmeniniu gyvenimu, dažnai fotografuojasi „ant bangų“, nes vanduo juos daro geresnius ir padeda užsimiršti, medituoti... Lietuviai Kipre niekam nesukelia problemų, turi vidurinio socialinio sluoksnio reputaciją, yra palankiai sutinkami vietinių ir užjūrio verslininkų, vis drąsiau patys kuria verslus, buriasi ne tik į mažas „saviškių“, bet ir į mišrias bendruomenes, o iš tikro, regis, labiausiai vertina individualumą. Nors kalbame apie bendruomenę, tačiau lietuvis turi jausti, kad jis ir vienas labai daug gali. O vienas jis gali iš tiesų labai daug ir darbdaviai Kipre šią savybę nedelsdami įvertina. Verslui ir išlikimui Kipre tradiciškai ir istoriškai padeda nedideli atstumai nuo Artimųjų Rytų šalių, Izraelio ir Šiaurės Afrikos regiono, kurį per Kiprą vis plačiau atranda sau ir lietuviai, darkart patvirtindami seną miklių pirklių posakį, kad nėra tikrojo verslo be Rytų. Lietuvių bendruomenė ir verslas – tai įdomi dinamika, neretai sumažėjanti iki nulinės, tačiau ji nėra neįmanoma. Tai nenuostabu, nes abi sritis sieja kraštinės filosofijos: vieni aktyviai siekia pelno, kiti – atvirkščiai, vieni nori reklamos ir viešumo, kiti – atvirkščiai. Vienaip ar kitaip, verslas ir lietuvių bendruomenė Kipre šiandien yra organiškai susiję. Kipriečių verslininkai vedė nemažai lietuvaikių, nes jiems tai padaryti juk kur kas lengviau

nei kokiam užkietėjusiam ir retai keliaujančiam valstybės tarnautojui ar niekam nežinomam vargšui menininkui. Užsienietė žmona – beveik „prabanga“, kaip, beje, ir užsienietis vyras. Prabanga ne dėl to, kas žmogus atsiduria dėmesio centre ir jam pabyra pinigai, bet atvirkščiai – jam ironiškai šypso vietos bendruomenė, nes drąsa kelia pavydą nuoseklesiems, ir išgyventi tampa nepaprasta. Kipre kaip ir kitose užjūrio zonose, įskaitant Liuksemburgą, Malta ar Jungtinę Karalystę, registruota nemažai lietuviškos kilmės užjūrio kompanijų, kurios naudojami vietinių paslaugų tinklu, ilgai ir įtraukiančiu darbu lietuvius ir lietuves. Pramogų ir turizmo verslas taip pat mėgsta įdarbinti lietuvius, mokančius anglų ir rusų kalbas, kurias kaip vertingiausią tarptautinį kapitalą „vežiojasi su savimi“ visa galybė tautiečių.

Visi šie lietuvių kelionės Kipran ypatumai suteikia Kipro lietuviams savitą charakterį, nors kai kam gal labai norėtųsi, kad Kipre būtų mažiau verslo ir daugiau kultūros ar meno. Į bendrus lietuvių pobūvius, knygų pristatymus ar parodas, prie kurių kartais ryžtasi plušėti kelios aktyvios menininkės, dažniausiai susirenka lietuviai, einantys vidurinės grandies pareigas, ir namų šeimininkės. Tie žmonės ir sudaro bendruomenės branduolį. Kodėl? Nes jie visados linkę kažką savo gyvenime keisti, jiems viskas rūpi plačiai, jie atviri ir visados pasiruošę kelti naujus klausimus, nediktuodami atsakymų. Mamos... Būdamos toli nuo politikos, jos yra tikroji gyvenimo politika ir jos esmė, kurios savo nenaudai nepastebi „einamoji“ politika.

...Pirmoji lietuvė, kurią sutikau Kipre 1989-aisiais, dar SSRS ambasadoje, spręsdama vizos klausimus, buvo gydytoja, „jugoslavo“ verslininko, dirbusio Irake, žmona. Jų du vaikai lankė anglišką mokyklą Kipre. Visa šeima sportavo, žaidė krepšinių įvairiose Kipro komandose ir vietinių kipriečių būryje jie atrodė ryškiai kitoniški – aukšti, liekni, baltaplaukiai, gražiai elegantiški kaip smilgos gimtajame krašte. Tarptautinio verslo bangavimas, embargo, turto praradimas, įtampa, karai, nežinomybė palaužė žmonių sveikatą, atėmė iš šeimos tėvą. Motina viena sugrįžo Lietuvon su vaikais, kurie jau buvo paskutinių klasių mokiniai neišvengiamai atsidūrę lietuviškoje mokykloje. Baigęs mokyklą sūnus žuvo Lietuvos armijoje, dukra, nepakėlus brolio netekties ir kultūros šoko, išvyko į Jungtinę Karalystę. Egzistenciškai motinos gyvenimas tarsi sugrįžo į „pradinį tašką“, privertęs sukti apsunkusį būties ratą iš naujo. Dažnai prisimindama ją, kaip vienintelę lietuvę, pirmą kartą istorijoje atstovavusią „Kipro lietuviams“ Pasaulio lietuvių sportinėse žaidynėse 1991-aisiais, pagalvoju, kad jos likimas šiandien jau sukėtų gyvenimo ratą

ne tokiu žiauriu greičiu, nes pasaulis, Lietuva ir Kipras pasikeitė. O tada lietuvių gyvenimas buvo atsidūręs sunkaus pereinamojo laiko, ekonominių sistemų lūžio ir tylaus ekonominio karo sukūryje, kuriame reikėjo pakelti daugiau, nei žmogus gali pakelti: imperijos saulėlydžio emigranto gyvenimą...

Nepraėjus nė penkmečiui nuo Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo prasidėjo naujoji politinė ir ekonominė era, kai keliauti ir kurtis svetur tapo kiek paprasčiau, jei tik turėjai drąsos. Nuo 1996-ųjų Kipro bendruomenę „papildė“ kelios lietuvių šokėjos, dirbusios pagal darbo sutartis įvairiuose Kipro kolektyvuose ir įgijusios profesionalių menininkų statusą. Ilgainiui jos sukūrė šeimas ir liko gyventi Kipre. Praeito amžiaus pabaigoje viena lietuviė, savo vyro britu lydima, atklydo net į šiaurės Kiprą, tačiau ilgainiui įsidarbino Kipro Respublikoje. Pirmieji verslininkai atsirado Kipre dar nepradėjus plėstis Europos Sąjungai, kurios sudėtin – nors perdėm skirtingomis sąlygomis – Kipras ir Lietuva pateko tais pačiais metais. Didysis srautas lietuvių plūstelėjo Kiprą tuoj po 2004-ųjų. Kvalifikuoti specialistai, studentai, turizmo agentai... O iš tikro lietuviai sau atrado Kiprą sulig eurozonos plėtra į „europietišką Rytų periferijas“, kai galima buvo palyginti ir gyvenimo sąlygas, ir kainas, ir darbo sutartis, kai trukdžių keliauti, užsiimti visokiais mainais tarp Kipro ir Lietuvos neliko. Atsirado nemažai tokių, kurie atvyko Kiprą iš „trečiosios šalies“, neužsukę, kaip sakoma, net Lietuvon, nes Kipro privataus verslo sektoriuje galima įsidarbinti, nemokant valstybinės graikų kalbos, ir susikalbėti angliškai. Tada, tiksliau, prieš nepilną dešimtmetį, Kipro lietuviai ir ėmė burtis į vietines bendruomenes, kiekvienas – „savo“ mieste, ir viešai, socialiniuose tinkluose svarstyti savaitgalio mokyklos vizijas, kokios nors lietuvių „žvaigždės“ koncertą, kuris suburtų krūvon lietuvius iš visų salos pakampių. Vienas tokių koncertų įvyko Limasojyje 2012-aisiais. Atvyko Andrius Mamontovas, kurį šiai misijai prikalbino keli tuo metu Kipre dirbę specialistai iš Lietuvos, inžinieriai ir architektai. Tikėtina, kad ten, kur darbuojasi architektai ir inžinieriai, iškyla ir tvirtesnės bendruomenės „daugiaaukštis“. Kuo garsiau tą vakarą dainavo Mamontovas, tuo stipriau šurmuliavo vienas kito išsiilgę ir gausiai į koncertą suplaukę Kipro lietuviai. Tais pačiais metais lietuvius subūrė ir diplomatinių santykių tarp Kipro ir Lietuvos užmezgimo dvidešimtmetis bei jam skirtas ištaigingas garbės konsulo priėmimas sostinėje.

Po šios tokios kelių metų pertraukos, kuri bendruomenių gyvenime būtina, kad atsirastų geliantis noras vėl pasimatyti ir palyginti savo ir kitų lietuvių gyvenimą toje šalyje, bendruomenę aktyviau burtis kviečia nauji vėjai Lietuvos ambasadoje

Atėnuose, atvykus nuoširdžiai bendruomenę buriančiam ambasadoriui. „Naujais vėjais“ tai pavadinau todėl, kad iki šiol panašios ambasados iniciatyvos Kipro beveik nepasiekdavo, o jei ir pasiekdavo, tai patys lietuviai nelabai prie jų šliedavosi. Atėjo istorinis laikas, kai žmonės ėmė jaustis saugiau, kai ambasada „nebesikrato“ emigrantų, o emigrantai „nebebijo“ ambasados: vienybės laikas, kai Graikijos ir Kipro lietuviai per ambasadą gali užmegzti draugystę, apie kurią jau seniai savo sambūriuose kalba Pasaulio Lietuvių Bendruomenė ir kuri tampa neišvengiama pasaulyje „be sienų“.

Iš kairės: Deimantė Kačinskienė, Kristina Christoforou, LR ambasadorius Graikijai dr. Rolandas Kačinskas, LR garbės konsulas Nikosijoje Christis Christoforou Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio minėjime, Nikosijoje, 2018 rugsėjo 19-ąją

Šiomet, rugsėjo 19-ąją, Kipro lietuviai kaip niekad gausiai susirinko į Nikosiją, į mūsų ambasadoriaus ir garbės konsulo surengtą priėmimą Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečiui paminėti. Bendruomenė atrodė graži, puošni, jauna ir grakšti kaip nuotaka pasiruošusi šeimyniniam gyvenimui. Ji atrodė laiminga, ir žiūrint į visus piršosi mintis, kad pribrendo laikas telktis ir suteikti bendruomenei prasmę. Ne tik dėl laimingų akimirku, bet, pirmiausia, dėl žmogiškos pagalbos vienas kitam – tautiečiui praradus darbą arba jo ieškant, tautietei netekus vyro ar namų, sunkiai susirgus vaikui, sukūrus kažką gražaus ir panorėjus pasidalinti. Tiesa, kartais bendruomenė gali būti trikdanti kokiais nors asmenybei arba asmenybė – destruktvyvi kokiais nors bendruomenei, tada galima ir būtina atsitraukti, tačiau be bendruomenės kaip gėrio ir suartėjimo nebus gilesnio namų ir kalbos pajautimo, o „prarastų namų“ jausmas kels pyktį, pagiežą ir nepasitikėjimą.

Svečiai Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio minėjime, Nikosijoje, 2018 rugsėjo 19-ąją

Kipro lietuviai suartės vien todėl, kad jie tampa dar ir keliaujančiais, lakia bendruomene, tikri saliečiai, jūros žmonės. Pernai „kipriečiai“ jau lankėsi Atėnuose pas „graikus“, šiomet ruošiasi į Kretą bendram lietuvių susitikimui. Svarbiausia, kad būdami ir keliaudami kartu geriau pažįsta ir šalies, kurioje gyvena, kalbą ir istoriją, dramą, tragediją ir komediją, ir tai apdovanoja prasminga

ir pilnaverte egzistencija.

Lietuvių bendruomenės Kipre archyvo nuotraukos

pasauliolietuvis.lt

„Lietuvybė pasaulyje“

Mielai pasidalysime svetainėje skelbiamais tekstais ir nuotraukomis, tik prašome nurodyti informacijos šaltinį ir autorius.